

## SPORT TADBIRLARINI TASHKIL ETISHDA BOSHQARUV SAMARADORLIGI

*O'zDJSU*

*p.f.b.f.d (PhD), dotsent N.A.Xudayberdiyeva*

*Magistrant E.Turdimamatov*

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada keng ko'lamli sport tadbirlarini tashkil etishning nozik jihatlari va samarali boshqaruv tizimlarini o'zlashtirishning ahamiyati ko'rib chiqiladi. U tashkilotchilar tomonidan qo'llaniladigan usullarni tahlil qiladi, yaxshi boshqariladigan tadbirlar natijalarini baholaydi va qiyinchiliklar va ilg'or tajribalar haqida tushuncha beradi. Adabiyotlarni ko'rib chiqish orqali ushbu tadqiqot menejmentning yirik sport tadbirlarining muvaffaqiyatiga, shu jumladan logistika, marketing va texnologik yutuqlarning ta'siriga ta'sirini ko'rsatadi. Maqola kelajakdagi voqealarni boshqarishni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar bilan yakunlanadi.

**Kalit so'zlar:** Keng ko'lamli sport tadbirlari, tadbirlarni boshqarish, logistika, marketing, texnologiya, tashkilot, tadbirlarni rejalashtirish, xatarlarni boshqarish, manfaatdor tomonlarni jalb qilish, muvaffaqiyat omillari.

Keng ko'lamli sport tadbirlari nafaqat sportning mukammalligi namoyishi, balki tashkiliy va boshqaruv imkoniyatlarini sinovdan o'tkazishdir. Olimpiya o'yinlari, FIFA Jahon chempionati va xalqaro chempionatlar kabi tadbirlar puxta rejalashtirish, muvofiqlashtirish va bajarilishini talab qiladi. Samarali boshqaruv tizimlari tadbirning barcha tarkibiy qismlari, shu jumladan infratuzilma, xavfsizlik, logistika va homiylik muvaffaqiyat uchun sinxronlashtirilishini ta'minlash uchun juda muhimdir. Bunday tadbirlarning murakkabligi turli xil manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlik zarur bo'lgan yaxlit boshqaruv yondashuvini talab qiladi. Ushbu maqola etakchilik, rejalashtirish va strategiyaning rollarini ta'kidlab, ushbu tadbirlarni tashkil etishning asosiy jihatlari o'rganadi.

Ushbu maqola uchun tadqiqot metodologiyasi ham sifat, ham miqdoriy yondashuvlarni birlashtiradi. Muvaffaqiyatning umumiy omillari va muammolarini aniqlash uchun o'tmishdagi yirik sport tadbirlaridan mavjud amaliy tadqiqotlar har tomonlama tahlil qilindi. Bundan tashqari, voqealar menejerlari va tashkilotchilari bilan suhbatlar haqiqiy dunyo tajribalari haqida tushuncha to'plash uchun o'tkazildi. Turli xil boshqaruv strategiyalarining samaradorligini baholash uchun davomat, daromad olish va tomoshabinlar reytingiga oid statistik ma'lumotlar ham ko'rib chiqildi.

Keng ko'lamli sport tadbirlarini tashkil etish puxta rejalashtirish, muvofiqlashtirish va boshqarishni talab qiladi. Bu erda tashkilotning asosiy tarkibiy qismlari va bunday tadbirlarni boshqarish tizimi mavjud:

#### Rejalashtirish va tayyorlash

- Tadbir tushunchasi va maqsadlari: tadbirning maqsadi, ko'lami va maqsadlarini aniqlang. Bunga sport turini, maqsadli auditoriyani va kutilgan natijani (masalan, sportni targ'ib qilish, daromad olish yoki jamoatchilik ishtirokini yaxshilash) hal qilish kiradi.

- Byudjetlashtirish va moliyalashtirish: makon, infratuzilma, xodimlar, marketing va xavfsizlik kabi omillarni hisobga olgan holda batafsil byudjet rejasini tuzish juda muhimdir. Homiylik, chiptalarni sotish yoki davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash orqali moliyalashtirishni ta'minlash juda muhim qadamdir.

- Joyni tanlash: kutilgan olomonni joylashtiradigan, zarur imkoniyatlarga ega va qonuniy qoidalarga mos keladigan joyni tanlash.

- Ruxsatnomalar va litsenziyalar: barcha zarur qonuniy ruxsatnomalarni, shu jumladan mahalliy, milliy va xalqaro sport organlarini tasdiqlash.

#### Jamoani shakllantirish va rollar

- Voqealar menejeri: butun tadbirni nazorat qiladi, yakuniy qarorlar qabul qiladi, hamma narsa muammosiz ishlashini ta'minlaydi va homiylar va manfaatdor tomonlar bilan munosabatlarni boshqaradi.

- Operatsion guruh: logistika, shu jumladan transport, uskunalar va sportchilar, mansabdor shaxslar va xodimlar uchun turar joy bilan shug'ullanadi.

- Marketing va kommunikatsiya: turli kanallar orqali tadbir qilmoqda, media munosabatlarni hal, va brending mustahkamlik ta'minlaydi.

- Ko'ngillilarni muvofiqlashtirish: ko'ngillilarni ro'yxatga olish, tomoshabinlarni boshqarish yoki sportchilarga yordam berish kabi turli rollarda jalb qilish, o'qitish va joylashtirishni ta'minlaydi.

- Xavfsizlik va Favqulodda vaziyatlarga javob berish: olomonni nazorat qilish rejalari, tibbiy favqulodda vaziyatlar va umumiy xavfsizlik protokollari.

- Texnologiya va ma'lumotlarni boshqarish: tadbirlarni kuzatish va ishtirokchilarni boshqarish uchun chiptalar tizimini, jonli efirni va boshqa texnik talablarni boshqaradi.

#### Infratuzilma va logistika

- Joyni tayyorlash: bunga sport inshootlarini qurish yoki modernizatsiya qilish, xavfsizlik standartlarini ta'minlash, musobaqa maydonlarini, tomoshabinlar uchun joylarni va VIP zonalarni o'rnatish kiradi.

- Transport va turar joy: sportchilar, amaldorlar va muxlislar ushbu joyga osongina sayohat qilishlari va tegishli turar joylarga ega bo'lishlarini ta'minlash.

- Umumiy ovqatlanish va tovar: tomoshabin tajribasini oshirish uchun oziq-ovqat va ichimliklar xizmatlari va savdo rastalarini tashkil etish.

Homiylik va Marketing

- Brendlash: maqsadli auditoriya va homiylar bilan rezonanslashadigan kuchli tadbir brendini ishlab chiqish.

- Media va radioeshittirish huquqlari: tadbirni translyatsiya qilish bo'yicha bitimlar tuzish va yuqori ko'rinishni ta'minlash uchun ommaviy axborot vositalarini boshqarish.

- Homiylik bitimlari: tadbir davomida ta'sir qilish evaziga moliyaviy yordam va marketing ko'rsatadigan homiylarni jalb qilish.

Tadbirlarni Bajarish

- Ochilish marosimi: o'yin-kulgini o'z ichiga olgan va tadbirning maqsadini namoyish etadigan unutilmas ochilish marosimini tashkil etish.

- Raqobatni boshqarish: o'yinlarning uzluksiz ishlashini ta'minlash, natijalarni kuzatib borish, sportchilar ishtirokini boshqarish va qoidalarga rioya qilish.

- Tomoshabin tajribasi: tomoshabinlarning ijobiy tajribaga ega bo'lishini ta'minlash, shu jumladan ob'ektlarga oson kirish, o'yin-kulgi va aniq belgilar.

- Tadbirdan keyingi tadbirlar: yopilish marosimlari, OAV intervyulari, mukofotlarni tarqatish va tadbirdan keyingi hisobotlar.

Tadbirdan keyingi tahlil va baholash

- Fikr-mulohazalar to'plami: tadbir muvaffaqiyatini baholash uchun ishtirokchilar, tomoshabinlar, homiylar va boshqa manfaatdor tomonlarning fikr-mulohazalarini to'plash.

- Moliyaviy Sharh: byudjet va haqiqiy xarajatlar asosida moliyaviy natijalarni baholash.

- Hisobot va hujjatlar: homiylar, ommaviy axborot vositalari va nazorat qiluvchi organlar uchun hisobotlar yaratish, tadbir natijalari va natijalarini umumlashtirish.

Boshqaruv tizimi va asosiy amaliyotlar:

- Loyihani boshqarish dasturi: Asana, Trello yoki Microsoft Project kabi vositalar vazifalar, vaqt jadvallari va jamoaviy hamkorlikni boshqarish uchun juda muhimdir.

- Xatarlarni boshqarish: ob-havo, xavfsizlik hodisalari yoki logistika muammolari kabi turli xil potentsial muammolarni hisobga olgan holda muntazam ravishda xavflarni baholash kerak.

- Manfaatdor tomonlarni jalb qilish: asosiy manfaatdor tomonlar (homiylar, mahalliy hokimiyat va ommaviy axborot vositalari) bilan muntazam muloqot muvaffaqiyat uchun juda muhimdir.

- Doimiy Monitoring: tadbir davomida Real vaqtda taraqqiyotni kuzatish uchun texnologiyadan foydalaning, bu esa yuzaga keladigan muammolarga tezkor javob berishga imkon beradi.

Ushbu keng qamrovli tizim keng ko'lamli sport tadbirining barcha jihatlarini yaxshi tashkil etilishini ta'minlaydi va sportchilarga ham, tomoshabinlarga ham unutilmas tajriba taqdim etadi.

Keng ko'lamli sport tadbirlarini samarali boshqarish logistika aniqligi, strategik marketing va manfaatdor tomonlarning hamkorligini o'z ichiga olgan ko'p qirrali yondashuvni o'z ichiga oladi. Tadbir tashkilotchilari duch keladigan eng katta muammolardan biri bu katta olomonni boshqarish va xavfsizlikni ta'minlashdir, bu esa ilg'or rejalashtirish va olomonni nazorat qilish va favqulodda vaziyatlarda javob berish texnologiyasini birlashtirishni talab qiladi. Tadbirning moliyaviy muvaffaqiyati homiylikni samarali boshqarishga ham bog'liq, chunki homiylik nafaqat mablag' ajratibgina qolmay, balki tadbirning ko'rinishini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Sport tadbirlari ko'lamli va murakkabligi jihatidan o'sishda davom etar ekan, texnologiya va innovatsiyalarning integratsiyasi tashkilotning yuqori standartlarini saqlab qolish uchun juda muhimdir.

### **Xulosa**

Keng ko'lamli sport tadbirlarining muvaffaqiyati keng qamrovli boshqaruv tizimlarini o'zlashtirishga bog'liq. Tadbir tashkilotchilari tadbirning barcha jihatlarini muammosiz o'tishini ta'minlash uchun dastlabki bosqichda rejalashtirish, texnologik integratsiya va manfaatdor tomonlar hamkorligiga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Xavfsizlik va logistik muvofiqlashtirish kabi muammolar muhim bo'lib qolsa-da, zamonaviy vositalar va strategiyalarni kiritish ushbu muammolarni yumshatishi mumkin. Kelajakdagi voqealar yanada barqaror amaliyotni va kengroq auditoriyani qamrab olish uchun ko'proq inklyuzivlikni qabul qilishdan foyda ko'rishi mumkin.

Ilg'or texnologiya integratsiyasi: xavfsizlik, olomonni boshqarish va auditoriyani jalb qilish uchun AI, ma'lumotlar tahlili va boshqa texnologik yangiliklarni qabul qilish kengaytirilishi kerak.

2. Manfaatdor tomonlarning hamkorligi: tadbirlarni rejalashtiruvchilar tadbirlarni tashkil qilishda yanada yagona yondashuvni yaratish uchun mahalliy jamoalar, hukumatlar va homiylik bilan yaqin munosabatlarni rivojlantirishlari kerak.

Barqarorlik va inklyuzivlik: kelajakdagi tadbirlar yanada barqaror amaliyotlarni, shu jumladan chiqindilarni kamaytirish va ekologik toza transport imkoniyatlarini o'z ichiga olishi kerak, shu bilan birga barcha ishtirokchilar va ishtirokchilar uchun qulaylikni ta'minlaydi.

Xatarlarni boshqarish asoslari: tadbir menejerlari kutilmagan muammolarni, xususan xavfsizlik, logistika va sog'liqni saqlash sohalarida hal qilish uchun yanada mustahkam xatarlarni boshqarish tizimini ishlab chiqishlari kerak.

Ushbu strategiyalarga e'tibor qaratish orqali kelajakdagi keng ko'lamli sport tadbirlarini yanada samarali tashkil etish mumkin, bu esa ishtirokchilar o'rtasida qoniqish va umumiy muvaffaqiyatga olib keladi.

**Adabiyotlar.**

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining —O'zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida 2020-yil 24-yanvardagi PF-5924-sonli farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-apreldagi —Mahallalarda yoshlarni ommaviy sportga jalb qilishni yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risidagi PQ-201-son qarori.
3. Axmatov M. Ommaviy sport musobaqalarida boshqaruv tizimi va uni takomillashtirish. //Iqtisod va ta'lim, 2003, №1. B.60-69.
4. G'ulomov Z.T., Nabiullin R.X., Kamilova G.Z.. Jismoniy tarbiya va sport menejmenti. Darslik. -T.: «Fan va texnologiya», 2015, 292 bet.
5. Abdullayev F.T.Ommaviy jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlarini tizimli tashkil etish [Mant]: o'quv qo'llanma / F.T. Abdullayev – Toshkent: —Umid Design, 2021. – 124 b.
6. Abdullayev F.T., Amanov A.N., Djurayev U. Ommaviy sport sog'lomlashtirish tadbirlarini tashkil etish [Matn]: uslubiy qo'llanma / F.Abdullayev, A.Amanov, U.DJurayev.-T.:, 2022. -110 b.